

Rozhovor
s divadelní historičkou Lyou Říhovou

Život mezi filologií, teatrologií a SK Slavií

Markéta Trávníčková

PhDr. Lya Říhová (1928), divadelní historička a lexikografka, stála u zrodu Kabinetu pro studium českého divadla i u počátků rozsáhlého projektu české a slovenské divadelní encyklopedie. Po studiích teatrologie a dějin umění na FF UK a krátké zastávce v redakci Edice divadelních her nakladatelství Orbis působila třicet let v Kabinetu pro studium českého divadla Ústavu pro českou literaturu ČSAV (1956–1986), v letech 1961–1963 a 1968–1969 jako jeho vědecká tajemnice. Odborný zájem orientovala na české divadlo 19. a počátku 20. století (disertační práce na téma Prozatímní divadlo, studie o Otýlii Sklenářové-Malé, kapitoly v Dějinách českého divadla o krajan-ském divadle v zahraničí). Encyklopedická hesla psala do slovníku Národní divadlo a jeho předchůdci (1988) či Příručního slovníku naučného (1962–1967), lektorovala česká hesla anglického Oxford Companion to the Theatre (1967). Díky jazykovým znalostem a činnosti v mezinárodních divadelních organizacích (FIRT – Fédération Internationale pour la Recherche Théâtrale, Istituto Internazionale per la Ricerca Teatrale) otevírala v sedmdesátých a osmdesátých letech možnosti zahraniční spolupráce i pro své kolegy.

Vaše cesta k divadelní vědě nebyla přímočará. Snila jste o diplomatické kariéře, studovala muzikologii a kunsthistorii... Zastavme se nejprve u vašeho dětství.

Rané dětství jsem měla krásné. Tatínek byl hutní inženýr, maminka v domácnosti. Chodila jsem do francouzské školy ve Školské ulici, což bylo později rozumné tajit v kádrových posudcích. Okamžitě po Mnichovu mě otec ze školy zrádčů českého národa odhlásil, obecnou školu jsem dokončila na Smíchově a tam také nastoupila na Drtinovo dívčí reálné gymnázium. Byla jsem v primě, když začala okupace. Maminka byla katolička židovského původu, od transportu ji zachránil doktor v židovské obci, který opakovaně diagnostikoval prudce nakažlivou tuberkulózu, čemuž jsme ovšem věřili i my doma. Na konci války byl tatínek vězněn v benešovském pracovním táboře pro manžele židovek, kteří se odmítli rozvést. S ním tam byl například Oldřich Nový nebo Vladimír Šmeral, jehož tehdejší přítelkyně Adina Mandlová občas vynášela z tábora dopisy.

Vnímala jste už tehdy tu hrůzu, žila jste ve strachu?

To víte, že ano. V sekundě jsem přišla o dvě spolužačky, které odjely do Terezína a už se nevrátily. I já jsem koncem tercie musela odejít z gymnázia, byla jsem na soupisce tzv. míšenců, ale v Praze na nás v roce 1945 už nedošlo. Byla jsem tři roky doma, rodiče se snažili zajistit mi kondice. Desátého května 1945 jsem se do školy

vrátila, udělala vyrovnávací zkoušky a po dvou letech maturovala. K překvapení všech z matematiky. Můj tatínek, inženýr, nevyžadoval vyznamenání, nevzrušovaly ho mé špatné známky z němčiny, ale z matematiky jsem musela mít vždycky jedničku.

Perzekuce rodiny ale pokračovala i po únoru 1948.

Hned v roce 1949 byl otec jako třídní nepřítel odvezen do sběrného tábora ve Svätém Janu pod Skalou s odůvodněním, že je továrník. V životě jsme továrnu neměli. Tehdy se jej ještě podařilo jeho kolegům z Tatry, kterou v té době řídil, po několika dnech vyreklamovat. Odsouzen byl až v roce 1955 na tři a půl roku nepodmíněně za údajné vyzrazení státního tajemství. To spočívalo v informaci, že nakupujeme železnou rudu také ze Švédska, což věděl v republice každý. On byl ovšem v té době zaměstnancem ministerstva hutního průmyslu, takže to byl zvláště zavrženíhodný delikt. Navíc byl sociálním demokratem, který na sjednocovacím sjezdu nepodepsal přestup do KSČ. V květnu 1956 byl naštěstí z vězení propuštěn na amnestii prezidenta Zápotockého.

Už na střední škole jste tíhla k humanitním vědám. Tatínkovi nevadilo, že jste šla studovat místo matematiky filozofickou fakultu?

Ani ne, on to čekal. Rozmýšlela jsem se mezi filozofií a právy. Otec ovšem tušil, kam situace v zemi směřuje, a od studia práv mě odradil. Na podzim 1947 jsem nastoupila na FF UK. Tehdy se nedělaly přijímací pohovory, přišli jsme na děkanát a zapsali se na obor, který nás zajímal. Takzvané vědomostní či fakultní zkoušky se dělaly až po dvou letech. Začala jsem studovat dějiny hudby a dějiny umění. Zatímco kunsthistorii jsem dokončila, z muzikologie jsem odešla z důvodu její tehdejší nevalné úrovně. Po Josefu Hutterovi, vynikajícím odborníkovi na starou muziku, byla dosazena Anna Patzaková, jejíž vědomosti i způsob výuky hravě převyšoval leckterý středoškolský profesor. Některé její výroky si dodnes pamatuji: „Vítězslav Novák ve své symfonické básni V Tatrách líčí přírodu oproštěnou od turistického ruchu.“ To byl vysokoškolský rozbor hudby! Ladislav Šíp, pozdější šéf opery Národního divadla a ředitel FOK, vystoupil na semináři s velmi přesvědčivým referátem o knize, která neexistovala. Nikdo z vyučujících na to nepřišel. Tak vypadala výuka. Po příchodu Mirka Očadlíka a Antonína Sychry byla vyhozena možná polovina posluchačů – ne z politických důvodů, ale pro tristní znalosti. Leckteří nedokázali ani vyjmenovat opery Bedřicha Smetany. Přestoupila jsem tedy na divadelní vědu, která v té době vznikla jako samostatný obor. Původně byl divadelní seminář součástí studia estetiky.

Mukařovského legendární seminář navštěvovali studenti i absolventi různých oborů – divadelní a hudební vědci, kunsthistorici, bohemisté, rusisté, romanisté, filozofové... Čím byl výjimečný?

Seminář byl jednou z nejzajímavějších kapitol mého studia. Docházela na něj neobyčejně široká paleta lidí z nejrůznějších oborů i různého věku – šli se tam s námi i ti, kdo nemohli studovat za války. Vzpomínám na Radovana Lukavského, Miroslava Etzlera, poté dramaturga v Ostravě, z mých pozdějších spolupracovníků a přátel tam docházeli Vladimír Procházka, František Černý, Ljuba Klosová, Adolf Scherl, Ludmila Kopáčová, Miroslav Kačer, Karel Kostroun, Evžen Turnovský, Milan Obst, Jaroslav Kolár, občas se objevil Otomar Krejča. Mimořádnost spočívala v osobnosti Jana Mukařovského, šéfa katedry estetiky a rektora Karlovy univerzity, a ve způsobu vedení výuky. Ten se dost lišil od oficiálních marxistických teorií, přestože jako rektor Mukařovský moc dobrou pověst neměl a zcela nepochopitelně se vezl na vlně komunistické ideologie. Na semináři se rozdávala témata z nejrůznějších

oborů, nejzajímavější pak byly diskuse nad seminárkami, které Mukařovský řídil, vyjadřoval se hlavně k metodě, kterou student zvolil. Zdůrazňoval, že není tolik třeba znát fakta jako přemýšlet o souvislostech. Scházeli jsme se v Břehové ulici, v budově dnešní jaderné fyziky, kde byla, naštěstí trochu stranou od hlavního dění, katedra dějin umění, hudební vědy a estetiky. Pokud se Mukařovský seminářů nemohl zúčastnit z důvodů rektorských povinností, řídil diskuse Antonín Sychra, zpočátku i Jiří Veltruský, který ale v roce 1948 emigroval.

Brzy po svém vzniku v roce 1948 byla katedra divadelní vědy převedena na Divadelní fakultu AMU, kde zůstala do roku 1960...

To se týkalo až ročníku, který nastoupil po nás. Jeho posluchači studovali jen čtyři roky a na rozdíl od nás po promoci dostávali umístěnky. Já jsem absolvovala pětileté studium FF UK, ovšem kvůli onemocnění Jana Mukařovského u profesorů DAMU Františka Götze a Jana Kopeckého. Ten se pak zasloužil o mé první místo v nakladatelství Orbis. Pro disertaci jsem zvolila téma herectví v Prozatímním divadle.

Vaše celoživotní přátelství s Františkem Černým začalo už na fakultě?

Ano, i když František studoval v té době slovenské jazyky a literaturu a na divadelní vědě jsme se moc nepotkávali. Pak ale procházel celým mým pracovním životem, manželé Černí byli moji nejbližší přátelé.

V redakci Orbisu jste pracovala tři roky. Byla ta léta něčím zajímavá?

Orbis byl komunistický podnik, jak se patří. Například tam musel každý každému tykat. Když jsem pak přecházela do Akademie věd, vyšlo najevo, že jsem do osobního dotazníku neuvedla informace o otcově politickém věznění. Byl z toho velký poprask, naštěstí na novém pracovišti se zachovali dobře a přijali mě i s takovou skvrnou v kádrovém profilu. Práce v Orbisu ovšem byla zajímavá, šéfem naší redakce byl tehdy Emil Radok, který byl zároveň dramaturgem olomouckého divadla, takže jsme zblízka mohli sledovat těžkosti divadelní praxe na oblasti. Já jsem měla na starost edici světových divadelních her, české hry redigovala Slávka Dolanská, kterou jsem tak poznala dřív než její pozdější manžel a můj dlouholetý kolega Adolf Scherl. Stejně to bylo v případě Milana Obsta, také jsem dříve než on poznala jeho manželku Jiřinu – v baletní škole primabaleríny Národního divadla Zdenky Zabylové, kam jsem chodila od dětství. Balet byl moje velká láska.

Dostáváme se ke Kabinetu pro studium českého divadla, jehož jste byla spoluzakladatelkou a jedním ze tří prvních pracovníků. Respektive ze dvou, František Černý byl jeho vedoucím externím. Kde vznikla idea kabinetu?

V hlavě Františka Černého. Považoval za potřebné vybudovat třetí centrum české divadelní vědy – vedle katedry FF UK a divadelního oddělení Národního muzea teatrologické pracoviště v rámci Ústavu pro českou literaturu Akademie věd. Mukařovský, v té době ředitel ústavu, byl té myšlenky nakloněn, velkoryse souhlasil i s mým nástupem, přehlédl mé politické škraloupky a i v dalších letech, stejně jako dříve na fakultě, se mi při různých „shora“ nařízených politických prověrkách snažil pomoci.

Třetím zakladatelem kabinetu byl Vladimír Procházka...

Vladimír byl předválečný komunist, Němci vězněný. V ústavu měl partajní moc, které ale nikdy nezneužíval. Naopak mně i ostatním mnohokrát pomohl, jako vedoucí nenechal své podřízené padnout. Přijetím do kabinetu zachránil například

Bořivoje Srbu, divadelního historika a dramaturga Státního divadla v Brně, propuštěného za postoje v roce 1968 z brněnské pobočky ÚČL.

Jak vypadaly začátky kabinetu?

Nikdy nezapomenu na 2. ledna 1956, kdy jsme se my tři sešli na Strahově,¹ kde jsme ovšem neměli ani židli. Odebrali jsme se proto zahájit činnost nové vědecké instituce do hotelu Savoy. Netopilo se tam, kolem nás se uklízelo po silvestru. Zpočátku jsme na Strahově nějaký čas seděli v jedné malé místnosti, kde byla později telefonní ústředna, museli jsme se tam střídat po dvou. Pořádnou kancelář jsme tam nikdy neměli. Na začátku šedesátých let jsme získali tři místnosti v přízemí Pálffyho paláce ve Valdštejnské ulici. Kanceláři vedoucího se říkalo ponorka, pronikala tam spodní voda z Vltavy. V pracovnách se nedala otevřít okna, kolem svištěly nákladáky a ke všemu tam byl hrozný zápach, takže jsme několikrát volali plynařskou pohotovost. Mysleli jsme, že pod námi uniká plyn. Po čase jsme neustálými protesty na ředitelství ústavu dosáhli přestěhování do lepších prostor. Šli jsme po stopách Zdeňka Nejedlého, jedna část kabinetu obsadila jeho bývalý byt v Kořenského ulici na Smíchově, druhá Kabinet Zdeňka Nejedlého v Sovových mlýnech. Za překližkovou stěnou tam jeden čas seděla jeho dcera starající se o tatínkovu pozůstalost. Často musela vyslechnout naše dojmy z vysílání Svobodné Evropy a Hlasu Ameriky.

Už koncem padesátých let se začal kabinet rozrůstat, ale jeho personální obsazení bylo vždycky spíš komorní...

Na to František Černý dbal, nechtěl velké pracoviště. Díky tomu jsme drželi při sobě, což v té době nebyla samozřejmost. Nikdy nikdo nikoho neudal, věřili jsme si. Postupně mezi nás přišli Ljuba Klosová, Adolf Scherl, Milan Obst, Evžen Turnovský a Drahomíra Čeporanová. Všichni se stali mými blízkými přáteli. V šedesátých letech přibyli Bořivoj Srba, Alice Dubská, Jaromír Paclt. Snad jedině před ním jsem se měla na pozoru, přidal se na stranu normalizátorů, jako jediný schvaloval okupaci. Z pozdější doby ráda vzpomínám na Vladimíra Justa, Olgu Janáčkovou, Štěpána Otčenáška, Jana Pömerla. Eva Šormová, která u nás za studií pomáhala řadit lístkovnici a dodnes mi v žertu vyčítá, že jsem o ní mluvila jako o dítěti, v těchto dnech dokončuje dílo, které se mně dokončit nepodařilo.

Máte na mysli projekt divadelní encyklopedie, což byl vedle divadelních dějin druhý hlavní cíl směřování kabinetu. Byla jste pověřena jeho organizací, v roce 1957 jste publikovala v časopisu Slovenské divadlo dodnes zajímavou podrobnou koncepci.² Slovník měl být původně česko-slovenský, kolegové z Ústavu pro slovenskou literaturu se po čase odpojili a nakonec na úkol rezignovali i pracovníci kabinetu. Proč?

Určitou roli v tom hrála i hospodářská stránka věci, ale největší naše naivita. Až časem jsme zjistili, že na tak obrovský úkol při stávajícím personálním složení nestačíme. Můj článek byl povýtce idealistický, úsměvné bylo hlavně časové rozvržení. Představa byla, že dějiny i encyklopedie budou vznikat paralelně, přesto jsme se v prvé řadě všichni pustili do psaní dějin. I když se do jejich tvorby zapojila, jak říkával František Černý, téměř celá divadelní obec, začala ona naivita už u nich. František Černý byl tím zapáleným obrozencem, který uměl všechny strhnout, Vladimír Procházka

1 Tedy v budově Strahovského kláštera, kde sídlil Ústav pro českou literaturu, jehož byl kabinet součástí. Pozn. MT.

2 ŘÍHOVÁ, Lya. Návrh na koncepciu Slovníka českého a slovenského divadla. *Slovenské divadlo* 5, 1957, č. 5, s. 346–362. Pozn. MT.

měl za úkol trochu ho srážet na zem, viděl situaci víc reálně. Ze zamýšlených šesti svazků dějin vyšly čtyři, z velké části vinou Jaromíra Paclta, který nebyl schopen dodat kapitoly o hudebním divadle ani vytvořit později zamýšlený samostatný hudební díl. I tak byly *Dějiny českého divadla* počinem, kterým se rád pyšnil celý Ústav pro českou literaturu.

Práce na encyklopedii tedy skončila excerpcí literatury? Navazoval na ni slovník *Národní divadlo a jeho předchůdci*?

V něm došlo přesně k tomu, o čem jsem v návrhu psala, že se stát nesmí: nebyla respektována proporcionalita, došlo k bojům o zařazení hesel umělců, kteří emigrovali nebo se jinak režimu znelíbili. Slovník dostal strašnou ránu. Vladimír Procházka narychlo vymyslel náhradní řešení a do hesláře byli zařazení členové souborů Stavovského a Prozatímního divadla. Cenzura přicházela z nakladatelství Academia, z ústředního výboru strany i od tehdejší ředitelky ÚČL Hany Hrzalové, která byla ochotná vykonavatelka příkazů a nadto sama vyvíjela iniciativu. Ještě v den, kdy jsme slovník odevzdávali, volala s příkazem, která hesla je nutné vyřadit.

Hesla jste psala také do *Příručního slovníku naučného*...

Do něho jsem psala všechna divadelní hesla, ovšem velmi stručná, to nebyla žádná vědecká práce. Důraz se tam kladl hlavně na přírodní vědy a techniku. Zde si zase vzpomínám na bitvu o heslo Jiřina Štěpničková. Nakonec se je podařilo prosadit, zásluhu na tom měla doktorka Lormanová, pracovnice Encyklopedického ústavu, bojovala o Štěpničkovou, která se rok předtím vrátila z pardubické věznice, jako lev. Do slovníku jsme ji dostaly a byly jsme na to patřičně hrdé.

Kádrové problémy už vaši práci v ÚČL nebrzdily?

Vzpomínám si jen na jednu schůzi na prezidiu Akademie věd, kam byli v padesátých letech z nařízení vyšších stranických složek zváni tzv. nespolehliví pracovníci ústavů ČSAV. Byli jsme tam dva adepti na výpověď. Já a inženýr Polívka, numismatik a ekonom. Jemu byla vytykána kolaborace s Němci, příspěvky do Vlajky a další podobná činnost. Doktor Mojmír Otruba, též schůzi přítomný, srovnání Ing. Polívky se mnou nevydržel, začal křičet na předsedu odboru pro vědu a kulturu a ostatní stranické funkcionáře, že mého otce Němci věznili a maminka přežila jen náhodou. Dalším argumentem proti mně bylo, že nejsem kolektivní typ. Na to se ozval Jan Mukařovský, že ani on nikdy nebyl kolektivní typ. Ti dva mě z toho vysekali. Polívka výpověď dostal.

Představuji si, že přátelské vztahy panovaly i v rámci celého ústavu...

S většinou kolegů ano. Jedním z největších fórů, které v ústavu pamatují, byla mikulášská besídka, na které mezi vystrašené děti vkrácel důstojný Mikuláš Radko Pytlík, čertice Staňa Mazáčová a anděl Zdeněk Pešat v růžové noční košili Květy Homolové. Všichni vědečtí pracovníci šli k zemi. Včetně profesora Mukařovského, který se normálně hned tak ani neusmál. Ráda vzpomínám také na Felixe Vodičku, člověka s obrovským morálním i odborným kreditem, který se v roce 1968, bohužel jen na krátkou dobu, stal ředitelem ústavu.

Vzpomínáte si na konferenci o metodologii výzkumu divadelních dějin v Gottwaldově v roce 1968?

Ano, dokonce jsem jí předsedala. Víc než vlastní konferenční program na mne však zapůsobil herecký výkon Gustava Opočenského v pásmu o T. G. Masarykovi.

Málokdo už dnes ví, že Opočenský patřil mezi nejlepší české herce té doby. Prošel mnoha divadly v Praze i na oblasti, rozhodně by patřil na naše přední scény. Jen kdyby nebylo alkoholu.

Jazykové schopnosti vám umožnily pracovní cesty do zahraničí i v době, kdy to běžné nebylo. Zároveň se díky vašim mezinárodním stykům otevřela cesta do světa i pro další pracovníky kabinetu...

Jazyky jsem se učila ráda. Důležité bylo už rozhodnutí mých rodičů nevrátit mě po válce do francouzského gymnázia, protože francouzsky jsem už uměla, ale vybrat mi třídu s angličtinou. Po maturitě jsem chtěla jít studovat tlumočnickou fakultu do Ženevy, kam se dostala moje spolužačka z francouzské školy. Jenže přišlo vítězství komunistů a snům byl konec. Obloukem jsem se k jazykům vrátila po roce 1989, kdy jsem opustila divadelní vědu a působila v Česko-italské a Česko-francouzské společnosti. To mě bavilo a těšilo, i když už bylo pozdě. Františku Černému jsem o tom ale nikdy nevyprávěla, asi by mu bylo líto, že jsem všemi póry nectila jen divadelní vědu.

Italsky jste se podle vzpomínek Františka Černého začala učit kvůli plánované „cestě na zkušenou“ do redakce italské *Enciclopedia dello Spettacolo* v roce 1963...

Jenomže jsme nikdo netušili, že Itálie je rozdělená na sever a jih i v rámci divadelní vědy. Stály tam proti sobě dvě party teatrologů – Benátky, Padova, Verona proti Římu a Neapoli. Já měla doporučení od profesora z Benátek a v Římě se podle toho chovali. Skoro se mnou nemluvili, ukázali mi úžasné místnosti a množství lidí, které se na encyklopedii podílí, ale ze samotné práce jsem neviděla nic. Šlo o zvlášť pro tuto činnost vytvořenou instituci, jakýsi encyklopedický ústav. Cesta do Říma tedy skončila víceméně jen jako turistická. Jiné to bylo s benátským Istituto Internazionale per la Ricerca Teatrale. Tam jsem jezdila často, jednu dobu každé dva roky, vysílala mě tam Akademie věd, i když s minimálním rozpočtem. Pobyt mi pomáhali hradit příbuzní z Kalifornie, jinak bych tam byla nepřežila. Na druhou stranu zahraniční odbor Akademie věd často riskoval, protože mě vyslal i bez pozvání, když od málo spolehlivých Italů došlo až po začátku akce.

V Benátkách bylo i sídlo FIRT, Mezinárodní federace pro výzkum divadla?

Neoficiální. Nikdy nebylo oficiálně potvrzeno, přestože jsme se o to snažili. Prakticky bylo sídlo vždycky v zemi, odkud pocházel současný prezident společnosti, jeden čas jím byl i František Černý. Pokladník seděl ve Švýcarech.

Eva Šormová vzpomíná, že se do Itálie v roce 1965 díky vám podívala i ona...

Pro několik mladých kolegů se mi podařilo zařídit pozvání. Kromě Evy Šormové odjel Štěpán Otčenášek a další. Italové pořádali semináře pro zahraniční studenty, probíhaly přednášky a pak se o tématech diskutovalo.

Díky cestám do Itálie jste poznala Jaroslava Pokorného?

Znala jsem ho už z doby Orbisu, kde jsem byla redaktorkou jeho překladů. S mou cestou do Říma neměl nic společného, kromě toho, že zaurgoval odeslání pozvání. Na zasedání FIRT do Benátek jsme občas jezdili spolu. Byl to velmi zvláštní, vzdělaný, hodný a obětavý člověk, velké problémy mu ale dělal alkohol. Je otázka, co v Itálii dělal, sám tvrdil, že má zvláštní poslání. Myslím, že kdyby tomu tak bylo, asi by to ve vlaku nevykřikoval, faktem ale je, že ho nikdy neprohlíželi, jezdil zcela hladce.

Jaroslav Pokorný je podepsán pod všemi českými hesly italské encyklopedie. Citace českých jmen a názvů děl jsou až překvapivě precizní. Psal všechna hesla skutečně on sám?

Myslím, že je psal on. Italštinu ovládal výborně. Navíc s italskou encyklopedií spolupracoval bohemista Angelo Maria Rippelino a další česká přednášející na katedře slovanských jazyků v Římě.

Uvažovala jste o emigraci?

Byla taková situace. V roce 1969 jsme s Františkem Černým odjeli na kongres FIRT do New Yorku. Ráno jsme přiletěli a v noci v Československu zavřeli hranice. František s nizozemským kolegou Erikem Alexandrem se domluvili, že mi nic neřeknou, abych neměla pobyt zkažený, vylezlo to z nich až po třech dnech. Mezitím už volal můj strýc z Kalifornie s nabídkou pomoci. Jenže já byla jediná dcera, nemohla jsem nechat rodiče po tom, co všechno prožili, na holičkách. Lhala bych, kdybych řekla, že jsem toho nikdy nelitovala. Na druhé straně nevím, jak by to dopadlo. Existenční problémy bych neměla, strýc byl úspěšný právník, velmi obětavý člověk, ostatně bez jeho finanční pomoci by moji rodiče s otcovou penzí těžko přežívali. Já ale nejsem bezvýhradný obdivovatel Ameriky, jejich způsob uvažování a života – alespoň ten, který jsem při dvou návštěvách příbuzných poznala – není můj styl. Asi bych se byla vrátila do Evropy.

Jste také autorkou několika dramatizací a adaptací pro rozhlas...

Ne všechny, pod kterými jsem byla podepsána, jsou ovšem moje. Několikrát jsem svým jménem tzv. pokrývala ty, kteří měli zákaz publikovat.

Zaujalo vás něco v poslední době v divadle?

Letos jsem byla v divadle jen třikrát – z důvodů finančních i prostorových. Objevila jsem všechna tajemství výtahů v Národním divadle, Stavovském divadle i na Nové scéně. Většinou nejedou do šatny a já řeším problém, kam s chodítkem, se kterým se poslední tři roky musím venku pohybovat. Ale byla jsem šťastná, že jsem vůbec schopná do divadla dojít. Navštívila jsem představení *Jakobína*, což je opravdu vtipná, roztomilá, neprovokativní inscenace, celá založená na školní scéně, i muzikantsky solidní. Pak jsem chtěla po letech vidět Soňu Červenou, protože pamatuji premiéru *Divotvorného hrnce*. *Věc Makropulos* je výborně zrežirované téma s vynikající hlavní představitelkou, jen si nesmíte myslet, že jdete na Čapka. Čapkova hra to není. Do třetice jsem viděla Zuskův balet *Sólo pro tři*, což byl vůbec největší zážitek.

Když se řekne Lya Říhová, mnoha kolegům se vybaví fotbalová Slavie...

Na tom měl zásluhu tatínek, kterému se nepodařilo zplodit syna, takže od malička bral na zápasy mne. Vášeň mi vydržela celý život. Fotbalem jsme se bavili i v Ústavu pro českou literaturu, slávistou byli Mirek Kačer, Zdeněk Pešat, bibliograf Emanuel Macek nebo šéf kabinetu v osmdesátých letech Jiří Hájek. Spartanem byl textolog Břetislav Štorek nebo literární historik Jaroslav Nečas. Často mi pověst slávistické fanynky i pomohla. A nejen mně. Mnoho ekonomických problémů při práci na *Dějinnách* i *Slovníku* se vyřešilo za vydatné pomoci slávistů na prezidiu ČSAV. Ostatně při prověrkách po roce 1968 na otázku, zda jsem byla členem nějaké organizace (myšlen byl například KAN – Klub angažovaných nestraníků), zvedl hlavu Štěpán Vlašín, jinak muž s často kritizovanou politickou pověstí, a odpověděl za mě: „Ta? Ta mohla být tak jediné členem Odboru přátel Slavie.“